

КОНТРОЛЬ ЯКОСТІ ТВАРИННИЦЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ НА РИНКАХ КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

О. М. Бордун, к.с.-г.н., ст.н. співробітник*

В. М. Шкварковська, аспірант***

*Інститут сільського господарства Північного сходу НААН України

**Сумський національний аграрний університет

*Науковий керівник – Нечипоренко О.Л., к.вет.н., доцент

В статті розкрито, що виробництво м'яса великої рогатої худоби в Україні щорічно скорочується і є збитковим протягом 20 останніх років. Разом з тим м'ясна галузь у нашій державі має значні резерви та великі перспективи розвитку, реалізація яких можлива лише за умови подолання негативних явищ та процесів у аграрному секторі. Станом на кінець 2018 року налічувалося 1320,5 тис. голів ВРХ (у тому числі 600,4 тис. голів корів), 299,8 тис. голів свиней, 74,3 тис. голів дрібної рогатої худоби (ДРХ) та майже 7,5 млн. голів птиці. Київська область входить до п'ятірки областей-лідерів серед регіонів України з виробництва молока в сільськогосподарських підприємствах, але за показниками господарств населення посідає лише 21 місце. Тим не менш 48 відсотків виробництва молока в області зосереджено саме в особистих селянських господарствах. Проте, протягом останніх років спостерігається тенденція зменшення валового виробництва молока в господарствах населення. Аналіз обсягу реалізації сільськогосподарської продукції на ринках області в 2014–2018 рр. виявив, що в 2018 році обсяг реалізованого м'яса та м'ясопродуктів зменшився на 25,13 % порівняно з 2018 роком та становив 9486 тон, у той час як впродовж 2014 року було реалізовано 2103 тони.

Ключові слова: м'ясна продукція, молочна продукція, якість продукції, безпечність, антропоознози.

В процесі реформування агропромислового комплексу тваринництво України зазнало, на жаль, негативних змін. Масове скорочення поголів'я сільськогосподарських тварин, зниження продуктивності, збитковість виробництва та погіршення якості продукції ставлять під загрозу національну продовольчу безпеку, знижується експортний потенціал країни та погіршується соціальна ситуація в сільській місцевості. Зважаючи на унікальні властивості галузі та провідне місце в структурі АПК важливим є комплексне дослідження розвитку тваринництва, створення сприятливих інвестиційних умов та запобігання збитковості виробництва. Виробництво м'яса великої рогатої худоби в Україні щорічно скорочується і є збитковим протягом 20 останніх років. Разом з тим м'ясна галузь у нашій державі має значні резерви та великі перспективи розвитку, реалізація яких можлива лише за умови подолання негативних явищ та процесів у аграрному секторі. Станом на кінець 2018 року налічувалося 1320,5 тис. голів ВРХ (у тому числі 600,4 тис. голів корів), 299,8 тис. голів свиней, 74,3 тис. голів дрібної рогатої худоби (ДРХ) та майже 7,5 млн. голів птиці.

Аналіз основних досліджень і публікацій.

Тваринництво – особлива галузь сільського господарства, стан розвитку якої вагомо впливає на економічний потенціал АПК країни, на всі сфери суспільного виробництва. Тваринництво забезпечує населення високоякісними, калорійними, дієтичними і вітамінізованими продуктами харчування, а промисловість – сировиною. Екологічне значення полягає в забезпеченні землеробства органічними добривами, внесення у ґрунт яких повертає в природу значну кількість органічної маси, сприяє підвищенню його родючості, вмісту гумусу, розвитку мікрофлори, інтенсифікації ґрунотворного процесу і кругообігу речовин в породі [1, 4, 10].

Нестабільність соціально-економічної ситуації, низький рівень концентрації капіталу в аграрній сфері, диспаритет цін між сільськогосподарською продукцією і продукцією промисловості та його наслідки зумовили хронічні негаразди в цій галузі аграрного виробництва [2-4, 6-7].

Постановка завдання. Дослідити сучасний стан

розвитку тваринництва в Україні, визначити слабкі та сильні сторони галузі, встановити шляхи виходу з кризи.

Виклад основного матеріалу. До складу тваринництва України входить скотарство, свинарство, птахівництво, вівчарство та менш поширені кролеводство, рибицтво, бджільництво, звірівництво та інші. З метою аналізу розвитку тваринництва на території Київської області використовували офіційні результати статистичних звернень та статистичні збірники Головного управління статистики в Київській області [8; 9].

Київська область в адміністративному відношенні поділяється на 25 районів, 13 міст обласного підпорядкування, 30 міст районного підпорядкування (селища міського типу), 605 сільських рад та 1126 сільських населених пунктів. За умовами географічного розташування, кліматом, умовами ведення сільського господарства райони області поділяються на три основні зони:

- зона лісостепу – 16 районів,
- приміська зона – 5 районів,
- поліська зона – 4 райони.

Загальна площа Київської області (без м. Київ) становить 28 тис. квадратних кілометрів. Північну частину області площею близько 2 тис. км² займає [Чорнобильська зона відчуження](#).

Площа сільськогосподарських угідь становить 1434 тис. га, з них рілля – 1274 тис. га, сіножаті – 80 тис. га, багаторічні насадження – 43 тис. гектарів. Ґрунтовий покрив Київської області досить різноманітний. Найпоширенішими є чорноземи, площа яких становить близько 50 % площі орних земель регіону. Розораність земель Київської області становить 82 %.

Обсяг продукції сільського господарства, виробленої у 2017 році, становив за розрахунками 14 526,7 млн грн (у постійних цінах 2010 року), у тому числі сільськогосподарськими підприємствами – 9 433,4 млн грн, господарствами населення – 5 093,3 млн гривень. Частка валової продукції сільського господарства у загальному виробництві області за 2017 рік склала 5,9 %.

За темпами росту сільськогосподарського виробництва Київщина посідає 19-е місце, а за

виробництвом продукції на одну особу – 10-е. Обсяг виробництва продукції сільського господарства у розрахунку на одну особу склав 8 381,0 гривень.

Загальний обсяг експорту товарів Київської області у 2017 р. становив 1748,5 млн дол. США, з них обсяг експорту сільськогосподарської продукції становив 1 131,6 млн дол. США або 64,7% від загального обсягу експорту. Зовнішньоторговельні операції з товарами проводяться з партнерами з 171 країн світу. У області за зведеними даними структурних підрозділів агропромислового розвитку райдержадміністрацій функціонує 2220 сільськогосподарських підприємств, з яких (рис 1.):

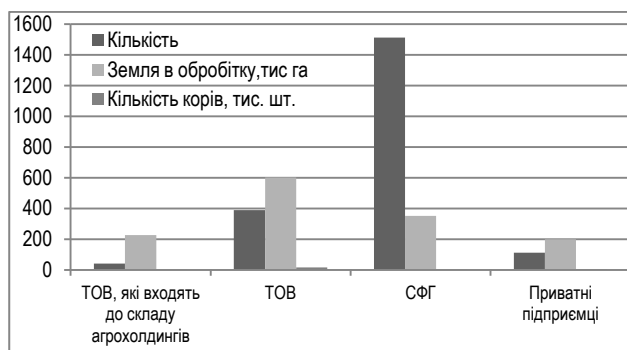

Рис. 1. Структура сільськогосподарських підприємств та земельних угідь.

41 сільськогосподарське підприємство, що входить до складу агрохолдингів, середній розмір земельних угідь – 5534,1 га, 389 товариств з обмеженою відповідальністю, СВК, середній розмір земельних угідь – 1549,7 га, 1512 фермерських господарств, середній розмір земельних угідь

– 232,7 га, 112 приватних підприємців, середній розмір земельних угідь – 1785,1 гектарів.

Кількість особистих селянських господарств (далі - ОСГ) в області складає 233,6 тис. станом на 01.02.2018, середній розмір земельної ділянки для ведення сільгоспвиробництва – 0,6 гектарів.

В області проживає 665,05 тис. осіб сільського населення, що складає від 37,9 % населення області – 1754,2 тис. осіб. Середня заробітна плата штатного працівника в сільському господарстві у грудні 2017 року становила 5 914,0 гривень. Значна частина сільського населення є самозайнятим та має основний або додатковий дохід від ведення особистого селянського господарства.

В області практично не діють сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи, тому продукція особистих селянських та малих фермерських господарств не формується в товарні партії, має обмежений ринок збуту і не є конкурентоспроможною.

Аналіз ринку тваринницької продукції, що пропонується малими господарствами Київської області, показує, що їх внесок, особливо у забезпечення населення молочною продукцією, є значним.

Станом на 1 грудня 2018 року на території Київській області перелік виробників м'яса свійської птиці та м'ясних продуктів налічує 120 підприємств. Станом на кінець 2018 року налічувалося 1320,5 тис. голів ВРХ (у тому числі 600,4 тис. голів корів), 299,8 тис. голів свиней, 74,3 тис. голів дрібної рогатої худоби (ДРХ) та майже 7,5 млн. голів птиці (табл. 1).

Таблиця 1

Кількість сільськогосподарських тварин по видах у Київській області

Рік	Поголів'я худоби та птиці на 1 січня 2016 року, тис. голів				
	велика рогата худоба		свині	вівці та кози	птиця
	усього	у т.ч. корови			
2014	1048,8	365,5	685,3	174,4	10015,9
2015	1106,7	399,5	642,4	223,4	9997,3
2016	1127,3	400,1	552,6	276,1	9548,5
2017	1162,3	432,7	646,6	274,3	9737,7
2018	1320,5	600,4	898,8	304,3	9485,3

Аналіз даних таблиці 1 показав, що за 5 років чисельність поголів'я ВРХ збільшилася на 15 %, кількість свиней зросла на 12 %, кількість ДРХ залишилася майже без змін, а птиці скоротилася у два рази.

Київська область входить до п'ятірки областей-лідерів серед регіонів України з виробництва молока в сільськогосподарських підприємствах, але за показниками господарств населення посідає лише 21 місце. Тим не менш 48 відсотків виробництва молока в області зосереджено саме в особистих селянських господарствах. Проте, протягом останніх років спостерігається тенденція зменшення валового виробництва молока в господарствах населення (рис. 3).

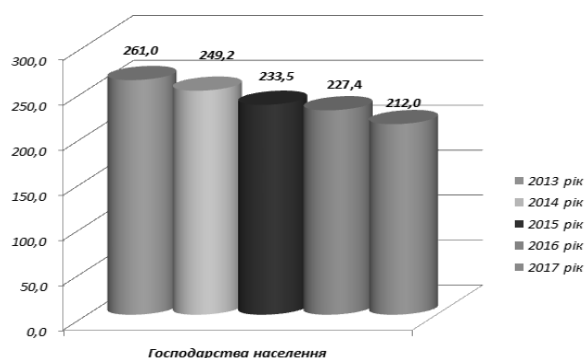

Рис. 3. Динаміка виробництва молока в господарствах населення, тис. тонн

Більшість господарств населення утримують 1 або 2 корови, тобто більше для власного споживання, нерегулярно продаючи залишки молока.

Слід зазначити, що у зв'язку зі скороченням поголів'я сільськогосподарських тварин активізувалося міжрегіональне й міждержавне перевезення тварин та

продуктів тваринного походження. Це збільшило ризик появи в Україні нових форм давно наявних хвороб, у тому числі спільних для тварин і людей. За цих умов підвищується роль і відповідальність ветеринарної медицини в забезпеченні епізоотичного благополуччя в країні. Центральне місце в діяльності ветеринарної служби повинно посісти широкомасштабне проведення ветеринарно-санітарного контролю на державному кордоні й у транспорті, а також на м'ясо- та птахопереробних підприємствах.

Аналіз обсягу реалізації сільськогосподарської продукції на ринках області в 2014–2018 рр. виявив, що в 2018 році обсяг реалізованого м'яса та м'ясопродуктів зменшився на 25,13 % порівняно з 2018 роком та становив 9486 тон, у той час як впродовж 2014 року було реалізовано 2103 тони.

За реалізації експортно-імпортних відносин із метою економічного розвитку України, актуальним залишається питання забезпечення якості та безпеки вітчизняної продовольчої продукції, у тому числі м'яса та м'ясопродуктів. Найголовнішим у даному аспекті є відповідність продукції міжнародним вимогам за органолептичними, фізико-хімічними та мікробіологічними показниками. Щоб вирішити цю проблему, необхідно на науковій основі визначати ті ризики, які нині є актуальними, здійснювати контроль за безпечністю продукції на всіх етапах виробництва (як з боку виробника, так і з боку відповідної державної служби), навчати виробників розробляти програми моніторингу за цими ризиками та здійснювати гармонізацію національних нормативно-правових вимог у галузі безпечності харчових продуктів. Крім того, забезпечення якості та безпечності м'яса та м'ясопродуктів передбачає вдосконалення практик щодо гігієни харчових продуктів, впровадження сучасних критеріїв безпечності, у тому числі мікробіологічних, а також розробку та впровадження сучасних методів ветеринарно-санітарного контролю на м'ясопереробних підприємствах України.

Список використаної літератури:

1. Аніченкова О. В. Інвестиційна привабливість галузі свинарства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/natural/Vnulp/Menegment/2009_647/02.pdf
2. Бабік Н. П., Федорович Є. І. Формування м'ясної продуктивності у великої рогатої худоби [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.inenbiol.com/ntb/ntb7/93.pdf>.
3. Богданко С. Невтішні реалії. *Агро перспектива*, 2009. № 2. С. 40-43.
4. Бусенко О. Т., Столюк В. Д., Могильний О. Й. Технологія виробництва продукції тваринництва: Підручник / ; за ред. О.Т. Бусенка. К.: Вища освіта, 2005. 496 с.
5. Гончар О., Шевченко Є. Перспективи розвитку кролівництва в Україні. *Тваринництво України*, 2011. № 6. С. 2-6.
6. Гопка Б. М., Хоменко М. П., Павленко П. М. Конярство: Підручник К.: Вища освіта, 2004. 320с.
7. Дорогунцов С. І., Пітюренко Ю. І. Розміщення продуктивних сил України: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. К.: КНЕУ, 2000. 364 с.
8. Економіка підприємства: Підручник / за ред. С. Ф. Покропивного. К.: КНЕУ, 2001, 528 с.
9. Задорожній А. А., Туринський В. М. Тенденції розвитку племінного птахівництва [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/chem_biol/Sp/2012_2/12aazrpp.pdf
10. Іванух Р. А., Дусановський С. Л., Білан Є. М. Аграрна економіка і ринок. Тернопіль: "Збруч", 2003. 305 с. <http://buklib.net/books/21882/>

References:

1. Anichenkova O. V. Investment attractiveness of the pig breeding industry [Electronic resource]. - Access mode: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/natural/Vnulp/Menegment/2009_647/02.pdf (in Ukrainian)
2. Babik N. P., Fedorovich E. I. Formation of meat productivity in cattle [Electronic resource]. - Access mode: <http://www.inenbiol.com/ntb/ntb7/93.pdf>. (in Ukrainian)
3. Bogdanenko S. Unflattering Realities. *Agro Perspective*, 2009, N 2, pp. 40-43. (in Ukrainian)
4. Bussenko O. T., Stolyuk V. D., Mogilny O. Y. Technology of production of livestock products: Textbook /; for ed. O.T. Bousenka K.: Higher education, 2005, 496 p. (in Ukrainian)
5. Gonchar O., Shevchenko E. Perspectives of rabbit development in Ukraine. *Livestock of Ukraine*, 2011, № 6, pp. 2-6. (in Ukrainian)
6. Hopka B. M., Khomenko M. P., Pavlenko P. M. Coniculture: Textbook K.: Higher education, 2004. 320 p. (in Ukrainian)
7. Doroguntsov S. I., Piturenko Y. I. Placement of productive forces of Ukraine: Teaching method. manual for self. learn dists K.: KNEU, 2000, 364 p. (in Ukrainian)
8. Economy of the enterprise: Textbook / ed. SF Tort. K.: KNEU, 2001, 528 p. (in Ukrainian)
9. Zadorozhnyi AA, Turinsky VM Trends in the development of breeding poultry [Electronic resource]. - Access mode: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/chem_biol/Sp/2012_2/12aazrpp.pdf (in Ukrainian)
10. Ivanouk R. A., Dusanovsky S. L., Bilan E. M. Agrarian Economics and Market. Ternopil: "Zbruch", 2003, 305 p. <http://buklib.net/books/21882/> (in Ukrainian)

Бордун А. Н., Шкварковская В. Н. Контроль качества животноводческой продукции на рынках Киевской области.

В статье раскрыто, что производство мяса крупного рогатого скота в Украине ежегодно сокращается и является убыточным в течение 20 последних лет. Вместе с тем мясная отрасль в нашей стране имеет значительные резервы и большие перспективы развития, реализация которых возможна только при условии преодоления негативных явлений и процессов в аграрном секторе. По состоянию на конец 2018 насчитывалось 1320,5 тыс. голов КРС (в том числе 600,4 тыс. голов коров), 299,8 тыс. голов свиней, 74,3 тыс. голов мелкого рогатого скота (МРС) и почти 7, 5 млн. голов птицы. Киевская область входит в пятерку областей-лидеров среди регионов Украины по производству молока в сельскохозяйственных предприятиях, но по показателям хозяйства населения занимает лишь 21 место. Тем не менее 48 % производства молока в области сосредоточено именно в личных крестьянских хозяйствах. Однако, в последние годы наблюдается тенденция уменьшения валового производства молока в хозяйствах населения. Анализ объема реализации сельскохозяйственной продукции на рынках области в 2014-2018 гг. обнаружил, что в 2018 году объем реализованного мяса и мясопродуктов уменьшился на 25,13 % по сравнению с 2018 годом и составил 9486 тонн, в то время как в течение 2014 года было реализовано 2103 тонны.

Ключевые слова: мясная продукция, молочная продукция, качество продукции, безопасность, антропозоонозы.

Bordun O. M., Shkvarkovska V. M. Quality control of livestock products in the markets of the Kiev region.

The article reveals that the production of cattle meat in Ukraine has been decreasing annually and has been unprofitable for the last 20 years. At the same time, the meat industry in our country has significant reserves and great development prospects, the realization of which is possible only under the condition of overcoming negative phenomena and processes in the agricultural sector. As of the end of 2018, there were 1320.5 thousand heads of cattle (including 600.4 thousand heads of cows), 299.8 thousand heads of pigs, 74.3 thousand heads of small ruminants and almost 7.5 million birds. Kiev region is among the five leading regions among the regions of Ukraine in the production of milk in agricultural enterprises, but in terms of households, it takes only 21 places. Nevertheless, 48% of milk production in the region is concentrated in private farms. However, in recent

years there has been a tendency to decrease the gross milk production in households. Analysis of the volume of sales of agricultural products in the regional markets in 2014-2018. Found that in 2018 the volume of sold meat and meat products decreased by 25.13 % compared with 2018 and amounted to 9486 tons, while during 2014 it was sold 2103 tons.

Keywords: *meat products, dairy products, product quality, safety, anthroponosis.*